

Portrætinterview

Der går min klasselærer

Ønsker vi virkelig at gøre eleverne fagligt stærke, så de klarer sig godt i PISA, eller er det også stadig vigtigt at uddanne de unge til demokratiske borgere, der er innovative, kreative, selvstændige og reflekterede? Uddannelseshistoriker og forfatter Keld Grinder-Hansen giver sit bud her.

Af Pia Melander Guilbert

Det er 200 år siden, Danmark fik sin første almene skolelov. Og selvom mange af os lige nu tænker, at den nye skolereform er en ret stor og gennemgribende forandring, så giver det alt andet lige et vist perspektiv, når man i uddannelseshistoriker Keld Grinder-Hansens bog om "Den gode, den onde og den engagerede – 1000 år med den danske lærer," læser om den utilfredshed store dele af befolkningen dengang i 1814 følte over, at alle børn fra syv årsalderen og op til konfirmationen nu *skulle* gå i skole. Godt nok kun hver anden dag, så de stadig kunne deltage i arbejdet derhjemme, men hvad skulle det gøre godt for?

"Man blev jo ikke bedre til at røgte får eller høste en mark, fordi man lærte at læse og skrive," som der står i bogen.

"Det er i 1814 loven begrebet almene dannelse første gang indgår i skolens formålsbeskrivelse," fastslår Keld Grinder-Hansen, da vi sidder på hans kontor med bogen mellem os, og jeg spørger ham, hvor stor en rolle dannelsesaspektet historisk set har spillet i folkeskoleloven.

I paragraf 22 af 1814-loven hedder det således, at undervisningen skulle danne eleverne "til gode og retskafne Mennesker i overensstemmelse med den evangelisk-christelige Lære; samt til at bibringe dem de Kundskaber og Færdigheder, der er dem nødvendige for at blive nyttige Borgere i Staten."

"Lige siden dengang har det dobbelte dannelsesgreb været en karakteristisk del af den danske folkeskole, dobbelt fordi man på den ene side har den almene dannelse og på den anden side den specifikt faglige," forklarer Keld Grinder-Hansen.

Forskydning i formålsparagraffen

Frem til 1975 var det de kristne værdier, der udgjorde det alment dannende i skoleloven. Herefter forsvinder kristendommen ud af formuleringen til fordel for ord som "åndsfrihed" og "demokrati."

"I 1975 loven og 1993 loven er der forskellige betoning, der handler om at forme borgerne til demokratiske væsner, men det alment dannende vægter stadig over det fagligt dannende. Langt hen ad

vejen har dette fokus været med til at gøre det danske skolesystem til noget unikt, ” understreger Keld Grinder-Hansen:

”Men i 2006 sker der så en forskydning i formålsparagraffen, så det faglige kommer til at vægte højere end det alment dannende. Nu tales der først om kunstskaber og færdigheder, der skal forberede eleverne på videreuddannelse, og det er en meget radikal forandring, som dog ikke får voldsomt meget opmærksomhed. Med den nyeste reform gå vi så et skridt videre i den retning og har endnu mere fokus på det faglige. ”

Forskydningen afspejler utvivlsomt de sidste 15 års fokus på PISA-undersøgelser og international sammenligning, og set i det lys er et fagligt løft også nødvendigt, fastslår Keld Grinder-Hansen.

Så du mener ikke, det står så galt til?

”Jeg synes, der er mange gode tiltag i den nye reform, men derfor kunne vi jo godt bibeholde noget af det, der hidtil har fungeret og gjort os unikke. I det hele taget savner jeg i debatten en stillingstagen til, hvad vi gerne vil have ud af reformen på lang sigt. Du får ikke nogen politiker til at sige det her lige nu, men hvis du læser folkeskolelovens retorik og laver en diskursanalyse af den, så er der ingen tvivl om, at den handler om det faglige, det faglige, det faglige. Hvor er diskussionen af, hvordan kan vi fastholde og styrke almen dannelsen? Ønsker vi virkelig kun at gøre eleverne fagligt stærke, så de klarer sig godt i PISA, eller er det også stadig vigtigt at uddanne de unge til demokratiske borgere, der er innovative, kreative, selvstændige og selvreflekterede? Det er jo det, vi hidtil har været stærke på, mens mange andre lande har haft og har en formålsparagraf, der kun handler om det faglige. ”

Forsvinder klasselæreren?

Som et af de særligt alment dannende elementer i den danske skolelov fremhæver Keld Grinder-Hansen klasselæreren.

”I mange lande er det at være lærer udelukkende ensbetydende med at være faglærer. Der kommer nogle elever, dem skal man lære pensum i et bestemt fag, og når det er gjort, kommer der nogle nye elever. Klasselæreren, der har et særligt forhold til eleverne, ser vi ikke ret mange andre steder. Hendes rolle går tilbage til 1800-tallets pigeskoler. På Zahles pigeskole talte man om klasse mødre, og det er et meget stærkt element i forhold til den almene dannelse at have et menneske, der følger eleverne over flere år og har en særlig interesse i at udvikle dem som mennesker. ”

I din bog beskriver du, hvordan læreren op gennem 1960'erne og 1970'erne har gennemgået et statustab. Hvilken indflydelse har udviklingen af lærerens rolle generelt haft på dannelsesprojektet?

”At forme eleverne på et alment plan kræver jo, at læreren påtager sig at optræde som en autoritet, tør være synlig og personlig og fortælle sin egen mening, så børnene har noget at spejle sig op ad. Frem til

1960'erne har folkeskolelæreren været sådan en autoritet, der følte et særligt ansvar i forhold til samfundet."

"Så kommer autoritetsoprøret sidst i 1960'erne, som resulterer i, at mange lærere fralægger sig det ansvar, og bedre bliver det ikke, da lærerne i 1970'erne beskyldes for at være venstreorienterede, og konsekvensen er, at lønarbejderlæreren begynder at brede sig. Det er klart, at man let mister "kaldet" og interessen i at fokusere på den almene dannelse, når man har en oplevelse af sit job som noget, der kun finder sted i et bestemt tidsrum. Så kan man godt forestille sig at der er mere fokus på pensum end det dannende. Omvendt er det også på det tidspunkt, der virkelig kommer fokus på at sætte eleven i centrum." I dag er der ifølge Keld Grinder-Hansen ingen tvivl om, at mange lærere igen ser deres job som et kald og ikke er bange for at træde i karakter.

"De fleste har forståelsen af, at den dygtige lærer er én, man også kan se som menneske. Men hvis udviklingen fortsætter i det spor, hvor fokus ligger mere på det faglige og klasselærer-begrebet også forsvinder ud, hvad noget tyder på, kan man dog godt forestille sig, at lærerne efterhånden beslutter ikke at bruge så meget tid på det alment dannende mere. Det er jo heller ikke bare lærerrollen, der har forandret sig. Det har forælderrollen også. Tidligere tiders lærere havde noget nemmere ved at være en autoritet, fordi de var bedre uddannede end de fleste. I dag har mange forældre lige så lang uddannelse. De finder sig ikke i noget og er meget ambitiøse omkring, at deres børn skal blive så dygtige som mulige og mindre omkring, at de skal blive gode og fuldkomne mennesker. "

En mere nuanceret debat

Hvor 1814 loven var 25 år under vejs, er det med Keld Grinder-Hansens ord gået over stok og sten med den nyeste reform.

"Lærerne er stadig demotiverede, efter lockouten i foråret 2013 resulterede i et regeringsindgreb, og holdningen i den brede offentlighed var, at lærerne både burde og kunne undervise flere timer. For skolelederne venter der også en gigantisk opgave, som mange af dem ikke er gearede til, blandt andet fordi den efteruddannelse, de har brug for, først er ved at komme nu. Når det er sagt, kan man tale forandringerne voldsomt op. Man kunne også tale dem ned. De lærere, vi har, skal stadig undervise i de samme fag, som de har gjort hidtil. De er godt klædt på, og der er ikke tale om, at de lige pludselig skal undervise på en helt ny måde, så jeg synes, tonen bliver lidt skinger, når visse forældre brokker sig over, at deres børn bliver kastet ud i eksperimenter. "

"Mit råd er, at lærerne skal se at komme ind i kampen og se reformen som en enestående chance for at præge noget nyt, men arbejdsgiverne skal også ind og anerkende lærernes præstation. Der skal skabes et

udviklingsrum, så de kan være med. Det er meget afgørende, og så er der brug for en mere nuanceret debat om, hvilke værdier vi vil vægte og hvilken slags borgere, der skal komme ud af det.”